

MUTLULUĞUN *alternatif* TARİHİ

Juan Antonio González Iglesias

Şair ve Salamanca Üniversitesi Klasik Filoloji profesörüdür. Ayrıca çeşitli Avrupa ve Amerika üniversitelerinde misafir öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Şiirleri *Del lado del amor* (Visor, 2010) adlı kitapta toplanmıştır. Son kitabı *Jardín Gulbenkian*, 2019 yılında Eleştirmenler Ödülü'nü kazanmıştır. Şiirlerinde aşk, spor, manevi bilgi ve doğa gibi temaları işler. “Loewe” ve “Generación del 27” Ödüllerinin yanı sıra İspanya ve Avrupa’da başka ödüller de almıştır. *ABC*, *El País* ve *El Cultural* gibi gazetelerde yazıları yayınlanan González, mutluluk üzerine üç araştırma projesi yürütmüştür.

Arda Koval

1982 yılında Adana’da doğdu. Üniversite eğitimini Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi İspanyol Dili ve Edebiyatı bölümünde tamamladı. Bir süre özel kanallarda yayınlanan belgesel ve dizi filmler için altyazı çevirmenliği yaptı ve Avrupa Birliği Eşleştirme Projelerinde tercüman olarak çalıştı. Yirmi yıldır bir yayın kurumunda İspanyolca mütercim-tercüman çalışmakta ve spikerlik yapmaktadır.

Juan Antonio González Iglesias

MUTLULUĞUN *alternatif* TARİHİ

Klasiklerin rehberliğinde
mutlu bir yaşamın anahtarları

İspanyolcadan çeviren:

Arda Koval

İrene Kitap: 23
İnceleme / Araştırma: 6

Mutluluğun Alternatif Tarihi / Juan Antonio González Iglesias

Özgün adı: *Historia alternativa de la felicidad*

İspanyolcadan çeviren: Arda Koval

ISBN: 978-625-97873-2-9

© 2023, Juan Antonio González Iglesias

© 2023, Penguin Random House Grupo Editorial, S. A. U.

Travessera de Gràcia, 47-49. 08021 Barcelona

© İrene Kitap, 2024

Bu kitabın Türkçe yayın hakları The Black Cat Agency Ltd. aracılığıyla alınmıştır.

Her hakkı saklıdır. Kaynak gösterilerek yapılan kısa alıntılar dışında hiçbir şekilde kopyalanamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Sertifika no: 51753

Yayın yönetmeni: Levent Çeviker

Kapak ve sayfa tasarımı: Artemis İren

Birinci basım: Ağustos, 2025

Baskı: My Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Yılanlı Ayazma Sk. No: 8/F Zeytinburnu/İstanbul

Tel: 0212 674 85 28 | mymatbaa34@gmail.com

Sertifika no: 47939

İrene Kitap

irene@irenekitap.com / www.irenekitap.com

📧 irenekitap ✉ irenekitap 📱 irenekitap

Genel Dağıtım: **İKİ A YAYINCILIK VE DAĞITIM HİZMETLERİ A.Ş.**

Gülbahar Mah. Elif Sok. No: 4/A Mecidiyeköy/İstanbul

Tel: 0(212) 272 45 46 | Fax: 0(212) 272 45 55

www.ikiayincilik.com.tr

İçindekiler

Önsöz	9
Mutluluğun Önsözü	15
Mutluluk ve “Sonsuz Küçük Hesaplar” (Kalkülüs)	19
Mutlu Olma Sanatı	24
Mutluluk ile İlgili Klişeler	27
Sakin Bir <i>Carpe diem</i>	29
Martial’ın Mikro Etiği	34
Kleopatra Sendromu (veya Trajedisi)	48
Altın Orta Yol (<i>Aurea mediocritas</i>) Kuramı	54
Ayık Sarhoşluk	57
İstikrar ve Denge	60
Mutluluğun Bütün Toplamı	65
Mutluluk ve Dil	71
Kutlamalar	73
Mutluluk Paradoksları	78
Mutlu Olduğumuz Zamanlar: Altın Çağ	80
Hikâye Seni Anlatıyor	88
Elysion Ovaları	90
Bahçe, O Hoş Yer	93
Kampüs ve Diğer Kentsel Tasarımlar	97
Bostan ve Bahçe	99

Bahçivanlık, Bu Dünyanın En İyi İşi	108
Cicero'dan Audrey Hepburn'e	110
Boş Zaman ve Aşırılık	114
Bahçıvan mı Yoksa Bostancı mı?	118
Saklanarak Yaşamak	121
Rauw Alejandro'dan Küçük Prens'e	128
Eğitilmesi Gereken Eğitimci	131
Atom Fiziği ve Mahremiyet	133
<i>Şanslı Azınlık</i> Olanlar	136
İyilik Kendi Kendine Yayılır, Fakat...	138
Siyaset ve Mutluluk	139
Küçük Şeyler	142
<i>Eros</i> ve Arzu	144
Arkadaşlık	146
En Cömert Aşk	148
Âşık Olmak ve Aşk	149
Aşk ve Seks: Siesta	151
Talihsizlikler Karşısında Aşk: Shakespeare	154
Daha Fazla Mutluluk Hali İçin Aşk: Walt Whitman	156
Tanrıça Mutluluk	158
Bazı Düşmanlar: Hastalık ve Korku	163
Mutluluk Burada Yaşamaktadır / <i>Hic habitat felicitas</i>	166
Priapus ve <i>carpe diem</i>	171
Haz ve Sansür	175
Venüs, Kadın Formunda Mutluluk	181
Güven	185
Kairos	189
Erdemli Döngü	191
"Erdem" Kelimesi Nasıl Tercüme Edilir?	193
Bir İşaret Olarak Gülümseme	196

Harika Çocuk ve Gülümsemenin Öğreticiliği	202
Keşif ve Filozof	207
Okumanın Hazzı	210
Açı ve Kitap: Kempis'ten Umberto Eco'ya	212
Okuyucuyu Memnun Etmek: <i>Lectorem delectando</i>	217
Ve Okumak Kıvrılıp Büzüşerek...	219
Takıntılı Okur	223
Özel ve Kamusal Mutluluk	225
Cinsel Hazlar: <i>Afrodizya</i>	231
Ne İstiyorsan Onu Yap, Fakat...	233
Sev, Sonra Ne Yaparsan Yap	235
İffet ve Mutluluk	238
Catullus: Mutlu Anların Olduğu Küçük Bir Depo	243
Teşekkürler	253

Önsöz

Lise son sınıfta olduğumuz ve üniversiteye girmek için hazırlandığımız o sene, dil öğretmenimiz bizlerden mutluluk üzerine bir kompozisyon yazmamızı istemişti. Öğretmenimiz bir eğitimci olarak az da olsa “marjinallikten” zevk alan bir insandı. O zamanlar onun o zarafeti bana on dokuzuncu yüzyıldan kopup gelmiş gibi gelirdi ki şimdilerde ise bu hali bana sanki yirminci yüzyıla aitmiş gibi geliyor. Hümanist ve nazikti, Gonzalo Torrente Ballester’in arkadaşıydı, sınıfta bizlerle konuştuğu esnada, doğrudan dilin kendisi ile haşır neşir olmanın verdiği bütün o özgürlük alanından faydalanmasını da bilirdi. Kompozisyonun başlığı *La Celestina* isimli eserden alınan şu cümle olacaktı: “Doğa, üzücü olandan kaçarken keyifli olanı ar-zular”. Uzunluğu, tek bir sayfanın her iki yüzünü geçmeyecekti ve çoğunluğu düşünmekle geçen yedi saat boyunca bu iş ile uğraşmak zorundaydık.

O zamanlar on yedi yaşında bir genç olan bana, bu tuhaflıklar bileşimi sanki çekici bir macera gibi gelmişti. Kırk yıl sonra ise, hiçbir melankoliye kapılmadan, mutluluk içinde bir gezintiye çıktığım bu paha biçilmez işi gerçekleştirmenin heyecanı içindeyim.

Tanımı, hayatın kendi isimlerinden birine karşılık gelen mutluluk hakkında bir şeyler kaleme almak isteyen bir kişi her şey hakkında konuşmalıdır. Ona giden yol boyunca paradokslar birbiri ardına

sıralanır. Çünkü uzmanlara göre çözülmemiş bir bilinmezlik, bir muamma olarak yorumlanan mutluluğun sırrını bilmeye en yakın olan kişiler, aslında onun hakkında hiç düşünmeyen insanlardır. Ayrıca belki de hiç dikkat bile çekmeyen bu kişiler, onun bahsettiklerinin tadını herkesten daha fazla çıkarmaktadırlar. O ya da bu şekilde gündelik yaşamın içine dalıp gitmişlerdir. Şanslı bir bilinçsizlik hali de onları kuşatmıştır.

Bu alanda, klasik çağlardan bugüne dek, atalarımız bizlere biraz da olsa ışık tutabilirler. Onlar daha basit bir dünyada yaşıyorlardı. O dönemlerde sanat; iyyinin, bireyselin ve ortak olanın peşindeydi. Ayrıca onlar gerçekte ne düşündüklerini çok daha kolay bir şekilde ifade edebiliyorlardı. Görüldüğü üzere onların bu ifadeleri bizlere yaşamlarımız bağlamında yardımcı olabilir. Üstelik, onlar sadece kendi varoluşlarına yönelik bir bakış atmakla kalmamışlardı. Bunları yazdıkları zaman gelecek nesil olan bizleri de dikkate almışlardı.

Bizler mutluluğu bir duygu, bir his veya eğer süreklilik arz ediyorsa bir zihin durumu olarak algılıyoruz. Fakat sağduyusunun her zaman gizli bir pırıltısı olan Aristoteles bu durumun bir eylem olması gerektiğini öne sürmüştü. Şuraya dikkat çekmekte yarar var; mutluluk zekâ için bir amaçtır. Bu amaçtan yola çıkarak psikoloji, psikiyatri ve mümkün olabildiği ölçüde felsefe ile uğraşmaktayız. Somatik, yani bedensel yapısından dolayı doktorlar, kimyagerler ve biyologlar, mutlu olma durumunu kendi özerk hâkimiyet alanlarına da taşımışlardır.

Fakat mutluluk kendisini yücelttiği kadar onu tanımlayan dilden ayrılmaz. Dil, onu tanımlar, kutlar ve ona bütün iyi dileklerini sunar. Bunu not eder ve gelecek için bir yerlerde saklar. Mutluluk her şeyden önce güzel bir nesnedir.

Mutluluk harikulade olanın alanına girer. Onun güzelliği nesnel ya da öznel olsun, sanatçılara ve şairlere emanettir artık. Bu sonuncu grup, yani şairler, yüzyıllar boyunca tarif edilemez olanı dile getirmeyi denemişlerdir. Kimse onlar gibi ruhun ve bedenin adına; sevinçle isyan eden organların ve hücrelerin olduğu bütün ve mutlu bir beden adına konuşmaya başlayamaz; bu ister gözler ister kalp ister deri veya cinsiyetle ilgili olsun. Bu kitapta aynı zamanda sizlerin de mesajlarınızın görünür olması için çaba sarf ettim.

Bizim bu postmodernliğimiz ikincil, önemsiz, gerekli olmaktan ziyade eğlenceli bir çağ. Tıpkı Helenizm gibi, katı bir şekilde klasik olan o dönemin büyüklerini artık arkasında bıraktı. Sokrates, Platon veya Aristoteles üzerine çalışmalar yapıyoruz ama onları takip etmiyoruz. Bunun yerine günümüz kültürü Büyük İskender ve haleflerinin hükümlerleri sırasında ortaya çıkıp uygulanan bir etikler (ahlaki değerler) mozaïği içinde mükemmel bir şekilde kendine bir yer bulmakta. Toplumumuzun tıpkı Greko-Romen toplumunda olduğu gibi Stoacılar, Epikürçüler ve Kinikler arasında parçalara ayrılması bir an meselesiydi. Bunlara iki başka grup daha eklendi ve böylece şu şekilde gruplar oluşturdular: Skeptikler (Kuşkucular) ve Eklektikler. Daha fazlası da yoktu. Tabii bu gruba, Helenleşmiş Roma İmparatorluğu'nda başlangıçta bir azınlık okulu, öğretisi özelliklerini taşıyarak ortaya çıkan Hristiyanları eklemesek: sofuluğa yönelik bir opsiyon, radikal bir seçenek olarak ortaya çıkan, kayıtsız şartsız bir inananlar grubu olan bir öğretici de vardı... Bunun bir benzeri şu anda doğu kökenli din ve felsefeler aracılığı ile de gerçekleşmektedir.

Yunan Epikür'ün (Epikuros) öğretisi –ki bu öğretisi büyük ölçüde sansüre uğramıştır– iki Romalı şair tarafından iletilmiştir: Nesnel olan için Lukretius ve öznel olan için Horatius.

Düzyazıda Cicero, Seneca'nın Stoacılık ve Epikürcülük arasında belli belirsiz bir kaynaşmayı gerçekleştirmesine zemin hazırlamıştı. Rönesans döneminde Montaigne, birbirleri ile savaşılmaya başladıkları andan itibaren yakınlaşmaları da başlayan Epikürcülük ile Hıristiyanlığı sakın bir şekilde bir araya getirdi, bu olguyu Michel Onfray, Hedonist Hıristiyanlara atfettiği kitabında da ele almaktadır. Bütün o bilge ve şairleri (her iki kelimenin de en geniş anlamları ile) hesaba kattım.

Doğrudan bilgi gerektiren metinlerden doğal bir şekilde ve bol miktarda alıntı yaparken Montaigne'in *Denemeler*'indeki yol göstericiliğinden yararlandım. Onların dışında, birçoğumuzun tartışmasız bir halde fikir birliğinde olacağı şekilde genelin bilgeliğine de başvurdum. Mutluluğun keşfinde edebi azınlık kitlelerin "idolleri" ile; klasikler de çağdaşları ile hemfikirde olduğu zaman, kendimizi herhangi bir beynin herhangi bir elektrotundan daha etkin, evrensel geçerliliği olan bir sınama karşısında buluruz.

Bu çalışma, dilin içinde yaşayan birinin eseridir. Mutlulukla ilgili metinleri ve onu adlandıran kelimeleri inceleyen bir filoloğun çalışmasıdır. Aynı zamanda kaderi dil olmak olan bir şairin eseridir. Bu kitapta cinsel dürtüler, güven duygusu, bahçeler veya mutlu olmamız için yeterli olan köşeler ile ilgili bölümler vardır.

Bu satırları Napoli'de bir kış ve Salamanca'da bir yaz dönemi arasında yazmaktayım. Gençliğimden beri her hayatta toplamda aynı miktarlarda olsa bile hepimizin aynı mutluluktan nasiplenmediğimizi düşünür bundan kaygı duyardım.

Ama Napoli'de; sanki denize atılmış bir avuç beyaz yaprak misali Capri Adası'na yaklaşan yelkenlileri görünce anladım ki, dünyanın güzelliği bizi sonsuza kadar eşit kılıyor çünkü hepimiz onunla kutsanmışız.

Beni o gençlik kompozisyonumdan ayrı düşüren bu kırk yıl, işleri biraz olsun yoluna koyabilmek için yeterli bir süre oldu. Şair Alfonso Canales, bilerek geciktirenlerin daha ileriye gideceklerini garanti ediyor. Bu da başkalarına geçilebilir bir yol sunuyor. Umarım öyledir.*

* Referansları bulmanın zor olmayacağının bilinci ile kaynakça listeleme işinden vazgeçtim. Akademik uzmanlar için Salamanca Üniversitesi Yayınları tarafından basılmış ve çevrimiçi ulaşılabilir olan *La felicidad en la historia* isimli eseri referans gösteriyorum. *Litoral e Ínsula* dergilerinin mutluluk konusunu ele alan son sayıları özellikle eğlenceli bir görsellikle edebi olarak konuyu ele almakta. Konumuz için bu kaynaklar da faydalı oldu. Her ihtimale karşı bu kitabın sessiz bir şekilde okunduğunu düşünerek bu notumda bazı Latince terimlerin altını çizmek istiyorum: *felicitas* kelimesi *felikitas* şeklinde okunmalıdır. Geri kalanlar ise şu şekilde: *humánitas*, *mediócritas*, *ebrietas*, *píetas*, *nóvitas*. [Çevirmenin notu: Bu kısım İspanyolca okuru için Latince'den dönüşmüş olan İspanyolca kelimelerin aksanlarının doğru okunması için bir uyarı notu niteliğindedir.] Çevirilere gelince, bazılarını birleştirirken bazılarını da çeşitlendirdim. Seneca'nın mutluluk hakkında en iyi çevirisi Carmen Codoñer tarafından yapılmıştır. Lord Byron ve Shakespeare'e ait olan versiyonlar da Christian Law Palacín tarafından çevrilmiştir ama Shakespeare'in bazı dizelerinin çevirisi Manuel Mujica Lainez'e aittir. Walt Whitman, Borges'in sözcükleri ile aramıza katılırken, eğer herhangi bir okur Martial'i doğrudan okumak isterse ona Pedro Conde Parrado'yu tavsiye ederim. Horatius için Fray Luis, Enrique Badosa ve Luis Javier Moreno'ya başvurdum. Lukretius için José Marchena'dan faydalandım. Vergilius için Aurelio Espinosa Pólit'den yararlanırken, Sapfo'nun çevirisinde Aurora Luque'nin çalışmasına başvurdum. Epikür'ün çevirisi José Vara Donado'ya ait. Geri kalan her şey ya klasik çeviriler ya da bana aittir.

Mutluluğun Önsözü

Kitabın bu noktasında “önsöz” (preámbulo) kelimesini tekil bir manada kullanacağız. Her ne kadar “önsözler” veya “ön hazırlıklar”, insanoğluna sunulmuş herhangi bir zevk için önemli de olsalar biz burada mutluluğun amacını belirtmek için yüzyıllardır kullanılagelen bir tür *prelüde* yani başlangıcı göreceğiz. Eğer önceki ifadenin herhangi bir şekilde tatmin edici bir özelliği varsa, aynı şekilde bu, zekâ için de tatmin edici olacaktır.

“Pre-ambular”* kelimenin tam manası ile “ileriye doğru gitmek” demektir. Latince hali *preambulum* olan kelimenin kökenleri ortaçağ Almancasında *preambel* şeklindedir ve bu formundan *priamel* haline dönüştüğünde müzikal veya edebi bir eserin peşrev, yani giriş bölümünü ifade etmek için kullanılmıştır. Yirminci yüzyıla kadar *priamel* kelimesi Greko-Romen antikçağa ait metinleri ifade etmek için kullanılan bir ifade değildi, aynı zamanda Marta Martín Díaz’ın mutluluk üzerine gerçekleştirdiği çalışmalarda da kullanılmamıştı. Her ne kadar klasik dönem insanları ona bir isim vermemiş olsalar da bu düşünce biçimine sıklıkla başvuruyorlardı. *Priamel* (Tıpkı Almancasında olduğu gibi İspanyolcada da *La* yani dişil artikel alan bir kelimeydi) en iyiyi ortaya çıkarmak amacı ile iyi şeylerin bir lis-

* *Preámbulo*, yani Önsöz kelimesinin İspanyolca mastar hali. (çev.)

tesini oluşturmakta ve bu yeni “iyi şey” kendinden önce gelen diğer her şeyi topluca ve birebirde aşmaktadır.

Genellikle bu şema üç parçadan meydana gelir ki bu da mükemmelliğe ulaşmak için iyi bir sayıdır: bu üç öge, bunlardan üçüncüsü mutluluktur bu dördüncü öge de olabilir (bahtiyarlığın daha da öne çıktığı üç ön öge gibi düşünersek).

Mutluluk tarihindeki ilk prelüdü –*veya priamel*’i– bize bir kadın olan Sapho bırakmıştır. Homer’in erkeksi ve savaşçı değerlerinin aksine kendisi de Eski Yunan’da (MÖ yedinci ve altıncı yüzyıllar arasında) yaşamış olan Sapho tıpkı günümüzde yaşayan birçok insan gibi mutluluğu aşkta bulur. Bir şeyi güzelliğine göre takdir ederken Yunan kodlarından yararlanır. Bu şekilde askeri kökenden gelen üç tür güzel olarak nitelenen görseli yadsır, reddeder: “Kimileri bir süvari birliğinin, kimileri piyadelerin/ ve diğerleri de bir gemi filusunun bu kara toprak üzerindeki en güzel şey olduğunu söyler/ ama ben şöyle diyorum, bence en güzeli bir insanın âşık olduğu kişidir.”

Eğer iki bin yıl sonra dünyaya gelmiş olsaydı, Sapho bir mistik olurdu. Carolina Coronado onu Azize Theresa ile kıyaslamıştır, çünkü ikisi de bilgilerini müritlerine, öğrencilerine aktarmışlardır, fakat onları birleştiren bir diğer şey de her ikisinin de kendi tarzlarında ve kendi zamanlarında her şeylerini aşka adanmış olmalarıydı. Aşk, bu haliyle mutlu olmak isteyen herkesin amaçlarından biri olarak karşımıza çıkar.

Sapho’dan bir yüzyıl sonra Pindaros kahramanlık değerlerine geri döner, ancak bu kez spora odaklanır. Şiirlerinde, bütün mutluluğu “ölümün ötesine geçen” tek şey olan olimpiyat zaferi ile özdeşleştirir. Bu da bize tanıdık geliyor. Yazdığı ilk olimpiyat şiirinin prelüdü de aynı şekilde güzelliği kutlar: elementler arasında suyun güzelliğini, çeşitli hazineler arasında altının güzelliğini ve son olarak gökyüzünde güneşin güzelliğini kutlar ve över, bitirirken de olimpiyat zaferinin tam ve bütün bir mutluluğu temsil ettiği sonucuna varır:

“Su değerli bir nimettir / ve altın parıldar / karanlık bir gecede yanan bir ateş gibi. / Ama, ey kalbim / eğer bir turnuvayı şarkın ile övmek istersen / gökyüzünde güneşten daha parlak / hiçbir yıldız arama / ve kutlama vakti geldiği zaman / olimpiyatı aşan başka bir yarışma olmayacaktır.”

Bu sözleri ile at arabası yarışının galibi olan Siraküzalı Hieron’u tebrik eder. Onu “mutlu” olarak nitelendirmek için, evini “mesut” bir yer olarak tasvir eder ve hükmünü şöyle verir: “Galip olan, hayatının geri kalanında / tatlı bir huzura sahiptir.” Bundan daha iyi bir ruh hali ve konum yoktur. “Daha ötesine bakma” der şair olimpiyat galibine.

MÖ birinci yüzyıl Roma’sında, (aynı anda hem şair hem bilim insanı hem de filozof olmasının dışında) hakkında neredeyse hiçbir bilgiye sahip olmadığımız Lucretius, bize Epikür’ün (Epikuros) öğretisini aktaracaktır. Her ne kadar kendisi ile arasında üç yüz yıl olsa da Lucretius sanki onu yeni dinlemiş bir öğrenci gibi konuşurken coşku doludur. Ve bizleri de kendisinin ve Yunanlı filozofun birer öğrencisi haline getirir. *Girizgahında* Lucretius teoriyi pratik ile birleştirir. İlk önce, karadan başkalarının dalgalı bir denizde acı çektiklerini izlemek haz verir: “Rüzgâr denizin düzlüklerini dalgalandırırken / karadan başkasının büyük yorgunluğunu / seyretmek keyif vericidir.” Bencillik mi? Pek de sayılmaz. Daha çok bir öğrenme halidir diyebiliriz. Bunu açıklamak için şair, filozofa atıfta bulunur: “Bu, başkasının yorgun düşmesinin sevinç ve neşe vermesinden değil / sahip olmadığın dertleri düşünmenin / hoş bir şey olmasından ileri gelir.” Mutluluk, aslında, çoğu zaman zihinsel bir süreçte duygusal yansımaları olan bir karşılıklık ile tanımlanır.

Önsözün ikinci ögesi Sapho’yu ve onun ordu birliklerine dair görüşünü hatırlatır. Savaş hazırlıklarını seyrederken barışın tadını çıkarırız: “Ne hoştur bir risk almadan / büyük savaş ordularını / bir düzen içinde o alanlarda savaşa girerken izlemek.”

Üçüncü nokta daha yüce bir zevki açığa çıkarır ki bu da mutluluğun öğretilmesidir: “Bilgelerin sakın ilmi ile / donatılmış yüksek tapınakların sahibi olmaktan / daha hoş bir şey yoktur”.

Oradan işte, bu sanat ile eğitilmemiş olanları gözlemlemek mümkündür: “Ve nasıl kafaları karışmış bir halde sapıtıp / hayat yolunu aradıklarını görmek”.

Cehaletleri yüzünden şöhret, başarı veya güç peşinde oradan oraya dolaşır dururlar. “Ve gündüz gece hiç durmazlar”. Lucretius onları hem bilgiden hem de doğadan uzak oldukları için eleştirir, kınar.

Kısa bir süre sonra, aynı Helenistik ve Roma kültürü parametreleri kullanılarak, mutlu olmak için bir başka reçete, bize Yunanca ve *priamel* (giriş) formunda aktarılacaktır: bunlar, sürekli endişeli olan insanların aksine kendi doğuştan gelen güvenleri ile mutlu olan kuşlar, zambaklar ve otlar hakkında sarf ettiği sözleridir. Bu önsöz diğerlerinden çok da bir farklılık göstermeyerek, inanlara bu şekilde endişeyi yendikleri takdirde onlara bir mutluluk vaadi sunar.

Bu önerileri konuşmak için zamanımız olacak. Gerçek şu ki, binlerce yıldır zaman zaman birbirleri ile bağdaşmayan çeşitli mutluluk idealleri süregelmiştir: aşk, spor, para, şöhret... veya huzur. Her ne kadar hepimiz daha ilk andan itibaren buna kendimiz karar verdiğimizizi düşünsek de bu klasik söylemler bize kendi idealimizi başkalarınınkini ile karşılaştırarak belirlediğimizi öğretir, bu da ideali-mizi şekillendirmemizde bizlere yardımcı olur.

Çoğunlukla hedefimizle ilgili bildiğimiz tek şey, başkalarının izlediği yolları takip etmek istemediğimizdir. Bu düşünce biçimi bize ayrıca bize bir uyarıda bulunur: Kriterlerini oluşturduktan sonra hedefini belirleyenlerin mutlu olma olasılıkları daha yüksektir. Bunun için de nasıl yaşayacaklarını, bunu bilenlerden ve bu sanatı başkalarına öğretmiş olanlardan öğrenmeleri gerekir. Geleceğimiz böylelikle (edebiyatı da içine alarak) yaşamın önsözlerinde belirlenmeye başlar.

Mutluluk ve “Sonsuz Küçük Hesaplar” (Kalkülüs)

Klasik bir atasözü hayatımızın anlardan ibaret olduğunu söyler. Daha kesin bir ifade ile şöyle der: “Hayat anlardan ibarettir: işte sana bir an” Bunu anlamak için Latince bilmeye gerek yoktur: *Vita facta momentis. Ecce unum*. “Hayat anlardan ibarettir. O da bu an dır. Şimdiki zamansa elinin altındadır”. *Ecce*, en yakınında bulunanı işaret eden bir parmak gibidir.

Anlara bölünme, yaşam çizgisinin matematiksel olarak soğuk veya daha kötüsü soyut noktalara bölünerek parçalanması anlamına gelmez. Aksine bizim “an” (momento) kelimemiz, “hareket” (movimiento) kelimesinin bir kısaltmasıdır ve her ikisi de “hareket etmek” (mover) fiilinden türemiştir. Tek bir an, anlam yüklü ve kendine özgü bir bütünlüğe sahip bir harekettir. “Hareket etmek” ile olan ilişkisi, Aristoteles’in de hayatın tam olarak da bu, yani hareket etmek olduğunu söyleyen bu pek kıymetli tanımının gerçeklik kazandığını bize gösterir. Kesinlikle fiziksel bir açıdan hayatın çok güzel bir imgesidir (tıpkı yürüyen bir leopar veya uçan bir kuş gibi).

O anlar/hareketler müzikallere benzetilmiş, hayatın kendisi veya onun bir aşaması, bir melodinin yorumlanması olarak görülmüştür. Hareketlerinin bir başlangıcı ve sonu vardır. Onları nazikçe ayıran, aynı zamanda birbirlerine bağlayan bir sessizlik vardır. O halde, ha-